

Psychologische Controle van Ouders zorgt vaker voor Angst bij Kinderen dan
Gedragscontrole

*Onderzoek naar het verband tussen psychologische en gedragscontrole van ouders en
internaliserende problemen bij jonge kinderen*

Masterthesis

Universiteit Utrecht

Masteropleiding Pedagogische Wetenschappen

Masterprogramma Orthopedagogiek

Auteur: Maxime Heuff (3499324)

Begeleider: J. Huijding

2° Beoordelaar: Dr. H. Vossen

Inleverdatum: 3 juni 2016

Aantal woorden: 4518

Voorwoord

Voor u ligt de masterthesis ‘Psychologische controle van ouders zorgt voor meer angst bij kinderen dan gedragscontrole’. Het betreft een onderzoek naar het verband tussen psychologische en gedragscontrole van ouders en internaliserende problemen bij jonge kinderen. Het schrijven van deze thesis is een voorwaarde voor het afstuderen aan de masteropleiding Orthopedagogiek. Aanvankelijk was het de bedoeling om data te verzamelen op peuterspeelzalen en kinderdagverblijven, maar omdat de dataverzameling lang op zich zou laten wachten en dit de afronding van de thesis in gevaar zou brengen, is besloten om het onderzoek uit te voeren met een bestaande dataset. Deze dataset bevatte vragenlijsten, ingevuld door ouders met kinderen van 1 tot 6 jaar, over opvoeding en gedrag van kinderen. Op basis van deze vragenlijsten heb ik mijn onderzoeksvragen opgesteld en ben ik met de data van de betreffende vragenlijsten aan de slag gegaan. Ik vind het jammer dat ik niet zelf data heb kunnen verzamelen voor mijn onderzoek. Ik denk namelijk dat ik dan meer bij het onderwerp betrokken zou zijn geraakt. Ik heb echter gemerkt dat gedurende het proces vorderde, ik beter in het onderwerp zat en het proces flexibeler verliep.

Tijdens het proces van mijn thesis ben ik begeleid door Dr. L.J. Vreeke. Ik heb deze begeleiding als fijn ervaren. Zij heeft mijn stukken van feedback voorzien en ervoor gezorgd dat ik meer betrokken raakte bij het onderwerp. Ik merk dat ik hierdoor steeds wat meer vertrouwen heb gekregen in het onderzoek. Ik wil mevrouw Vreeke dan ook hartelijk bedanken voor de input en positiviteit die zij op mij overbracht. Hiernaast wil ik graag meneer Huijding bedanken die me in het laatste deel van het schrijven van mijn thesis heeft geholpen om tot een goed product te komen.

Ten slotte wil ik graag mijn vriend, vrienden, studiegenoten en familie bedanken voor de mentale steun en feedback. Het is een drukke periode geweest en het was fijn dat ik bij hen terecht kon om stoom af te blazen, maar ook als ik hulp nodig had. Mede hierdoor heb ik het afgelopen jaar als veel minder stressvol ervaren, dan dat het eigenlijk is geweest.

Samenvatting

Achtergrond: Risicofactoren voor de ontwikkeling van internaliserende problemen bij jonge kinderen liggen bij het kind zelf en hun omgeving. Vooral ouders spelen een belangrijke rol. De opvoedstijl die zij hanteren, heeft een grote invloed op de ontwikkeling van hun kind. Eerder onderzoek toont aan dat er een verband bestaat tussen ouderlijke controle en internaliserende problemen bij kinderen. Terwijl eerdere studies uitsluitend de relatie tussen ouderlijke controle en internaliserende problemen bij kinderen hebben onderzocht, zal dit onderzoek zich richten op de relatie tussen gedragscontrole en psychologische controle van ouders met internaliserende problemen bij kinderen. Verder zal worden nagegaan of het ouderlijk geslacht van invloed is op de ontwikkeling van internaliserende problemen.

Methoden: De verbanden tussen psychologische en gedragscontrole van ouders en internaliserende problemen bij kinderen (N = 600 kinderen, van 300 moeders en 300 vaders) zijn onderzocht met behulp van gegevens van een cross-sectioneel onderzoek *'Opvoeden, hoe doen ouders in Nederland dat?'*. Hiernaast is de factor ouderlijk geslacht als moderator beschouwd.

Resultaten: Er is een positieve correlatie tussen zowel gedragscontrole als psychologische controle met internaliserende problemen gevonden. Verder lijkt het erop dat psychologische en gedragscontrole van ouders belangrijke voorspellers zijn van internaliserende problemen bij kinderen. Vooral vaderlijke controle lijkt een voorspeller van deze problemen. Ouderlijk geslacht blijkt echter geen moderator te zijn.

Conclusie: Zowel psychologische als gedragscontrole van ouders kunnen internaliserende problemen bij kinderen voorspellen. Het blijkt dat vaders een grotere invloed op de ontwikkeling van deze problemen hebben, wanneer zij psychologische of gedragscontrole hanteren.

Sleutelwoorden: internaliserende problemen, gedragscontrole, psychologische controle, ouderlijk geslacht

Abstract

Background: Risk factors for the development of internalizing problems in young children lie in themselves and their environment. Especially parents play an important role. The parenting style they use, has a great impact on the development of their child. Earlier research shows that there's a link between parental control and internalizing problems in children. Whereas past studies solely examined the relation between parental control and internalizing problems in children, this study will focus on the link between behavioural control and psychological control with internalizing problems in children. Furthermore, it will be determined whether parental gender affects the development of internalizing problems.

Methods: The associations of behavioural and psychological control of parents with internalizing problems in children ($N = 600$ children, of 300 mothers and 300 fathers) were investigated using data of a cross-sectional study '*Opvoeden, hoe doen ouders in Nederland dat?*'. Moreover, the factor parental gender was identified to function as moderator.

Results: A positive correlation between both behavioural control and psychological control with internalizing problems was found. Furthermore, it seems that behavioural and psychological control of parents are significant predictors of internalizing problems in children. Mainly paternal control seems to be a predictor of these problems. However, parental gender does not appear to be a moderator.

Conclusion: Both behavioural and psychological control of parents can predict internalizing problems in children. It appears that fathers have a greater impact on the development of these problems when they use behavioural or psychological control.

Keywords: Internalizing problems, behavioural control, psychological control, parental gender

Psychologische Controle van Ouders zorgt vaker voor Angst dan Gedragscontrole.

De prevalentie van psychosociale problemen bij kinderen in Nederland is aanzienlijk. Deze problemen bestaan uit externaliserende en internaliserende problemen (Postma, 2008). Externaliserende problemen worden gekenmerkt door gedrag als agressie, delinquentie of hyperactiviteit (Mesman & Koot, 2002). Internaliserende problemen worden gekenmerkt door teruggetrokken gedrag, lichamelijke klachten, angst en depressie (Bayer, Sanson & Hemphill, 2006; Buist, Deković, Meeus & Van Aken, 2004; Mesman & Koot, 2002; Wicks-Nelson & Israel, 2014). Deze internaliserende problemen kunnen lang verborgen blijven, omdat kinderen met dergelijke problemen minder opvallen dan kinderen met gedragsproblemen (Postma, 2008). Dit is zorgelijk, gezien kinderen met deze problemen vaak ongelukkig zijn, weinig zelfvertrouwen hebben en emotionele problemen hebben die ze niet uiten, maar bij zichzelf houden (Wicks-Nelson & Israel, 2014). Het is belangrijk te achterhalen welke factoren van invloed zijn op het ontwikkelen van internaliserende problematiek bij kinderen, zodat daarop ingegrepen kan worden.

Risicofactoren voor de ontwikkeling van internaliserende problematieken liggen bij het kind zelf en in de omgeving. Zo zijn er proximale risicofactoren die verwijzen naar kindkenmerken, zoals temperament, die de meest directe relatie tot psychopathologie hebben (Mesman & Koot, 2002). Er zijn aanwijzingen dat verlegen en teruggetrokken gedrag in sociale situaties zich kan manifesteren in internaliserende problemen in de kindertijd (Biederman et al. 2001). Naast proximale factoren zijn er ook distale risicofactoren, die verwijzen naar gezinsaspecten en de opvoedingscontext, die van invloed kunnen zijn op het kind. Het betreft kenmerken van het gezin die direct met het kind te maken hebben, zoals aspecten van de ouder-kind relatie en de opvoedstijl die ouders hanteren (Mesman & Koot, 2002). Daarnaast kunnen gezinsomstandigheden mogelijk een negatieve invloed op de ontwikkeling van het kind hebben. Deze zijn niet op het kind gericht of hebben niet direct met het kind te maken, zoals een lage sociaaleconomische status (Mesman & Koot, 2002).

Het is duidelijk dat ouders een belangrijke invloed hebben op de ontwikkeling van het kind. Voornamelijk in de vroege kinderjaren, de tijd dat kinderen excessief leren en groeien, zijn kinderen gevoelig voor ouderlijk gedrag (Connell & Goodman, 2002). De opvoedstijl die ouders hanteren speelt hierin een belangrijke rol (Jago, Davison, Thompson, Page, Brockman & Fox, 2011). Ouderlijke opvoedstijlen beschrijven de manier waarop een ouder communiceert met het kind (Baumrind, 1971) oftewel het emotionele klimaat waarin ouders hun kinderen opvoeden (Darling & Steinberg, 1993). Het zijn manieren van aanpak of gedragingen van de ouder die worden gehanteerd in reactie op gedrag van het kind in

specifieke situaties (Darling & Steinberg, 1993). Het begrip controle is één van de begrippen die vaak wordt gebruikt om ouderlijk of opvoedgedrag te beschrijven (Wissink, Dekovic, & Meijer, 2006).

Een controlerende ouderschapsstijl wordt gedefinieerd als een patroon van overregulering van activiteiten en routines van kinderen, autocratische ouderlijke besluitvorming, overbescherming en/of instructie voor kinderen over hoe te denken of voelen (Barber, 1996; Steinberg, Elmen, & Mounts, 1989). Er worden twee typen ouderlijke controle onderscheiden: gedragscontrole en psychologische controle (Baumrind, 2005).

Gedragscontrole bestaat uit het reguleren van het gedrag van het kind door strikte en consistente discipline (Barber, 1996; Galambos, Barker & Almeida, 2003). Psychologische controle is ouderlijke controle van emoties en gedrag van het kind door psychologische middelen te gebruiken, zoals inspelen op het schuldgevoel, (Barber, 1996).

Uit onderzoek van Chorpita en Barlow (1998) blijkt dat er een verband bestaat tussen hoge ouderlijke controle en ontwikkeling van internaliserende problemen bij kinderen. Kinderen met internaliserende problemen ervaren vaak minder acceptatie en ondersteuning van ouders dan kinderen zonder deze problemen (McCarty, Zimmerman, Diguseppe & Christakis, 2005). Genoemde aspecten passen binnen een controlerende opvoedstijl. Deze opvoedstijl zorgt ervoor dat kinderen meer afhankelijk worden van ouders, omdat ouders taken van hun kinderen overnemen, waardoor het kind geen ervaring krijgt in het oefenen met nieuwe situaties (Wood, McLeod, Sigman, Hwang & Chu, 2003). Het gebrek aan deze ervaring kan een kind het gevoel geven geen invloed uit te kunnen oefenen op de omgeving (Wood et al., 2003), hetgeen een oorzaak kan zijn van angstige karaktertrekken. Hiernaast hebben theoretische modellen verondersteld dat ouderschapsstijl een belangrijke causale rol speelt bij de ontwikkeling van internaliserende problemen bij kinderen (McLeod, Weisz en Wood, 2007). Hierbij wordt ouderlijke controle vaak geïdentificeerd als één van de causale processen (Garber & Flynn, 2001). Met name psychologische controle van ouders blijkt met internaliserende problemen bij kinderen te worden geassocieerd (Barber & Harmon, 2002; Siqueland, Kendall, & Steinberg 1996).

De meeste modellen die de invloed van ouderlijke factoren op angst bij kinderen hebben onderzocht, hebben er geen rekening mee gehouden dat factoren van vaders en moeders een verschillende invloed kunnen hebben (Bögels & Phares, 2008). Het blijkt dat vaders en moeders op een verschillende manier omgaan met hun kinderen. Vaders zouden bijvoorbeeld vaker autonomie verlenen, door middel van aanmoediging van hun kinderen om onafhankelijk en avontuurlijk te zijn en risico's te nemen. Moeders benadrukken daarentegen

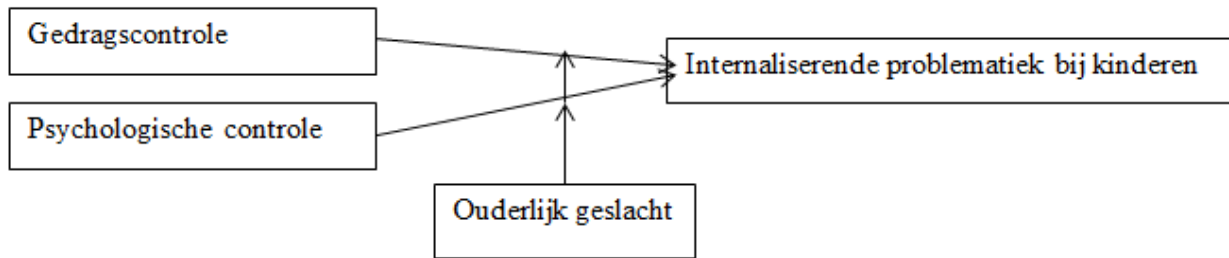
meer emotionele en persoonlijke veiligheid. Hieruit blijkt dat vaders meer autonomie verlenen en moeders meer willen controleren (Van der Bruggen, Stams en Bögels, 2008). Bögels en Phares (2008) suggereren daarentegen dat vaders vaker de functie hebben van grenzen aangeven ofwel controleren en moeders meer comfort bieden.

Uit de meta-analyse van Van der Bruggen en collega's (2008), blijkt dat ouderlijk geslacht invloed kan hebben op de ontwikkeling van internaliserende problemen van kinderen. Er zijn aanwijzingen dat vaders een belangrijke rol spelen in de ontwikkeling van angst in de kindertijd en dat deze anders kan zijn dan de rol van moeders (Bögels & Phares, 2008). Als vaders geen grenzen stellen, niet betrokken zijn of de autonomie van het kind niet aanmoedigen, heeft het kind meer risico op het ontwikkelen van internaliserende symptomen (Bögels & Phares, 2008). Het zijn waarschijnlijk de biologische en sociale mannelijke kenmerken van vaders die ervoor zorgen dat zij hun kinderen anders behandelen dan moeders. Verschillende gedragingen en houdingen van vaders en moeders kunnen angst in het kind bevorderen of het kind juist beschermen tegen angst (Bögels & Phares, 2008). Gezien deze bevindingen is het belangrijk te onderzoeken of het geslacht van de ouder een modererende factor is in de relatie tussen risicofactoren en het ontwikkelen van internaliserende problemen bij kinderen.

In het huidige onderzoek wordt naar aanleiding van bovenstaande bevindingen onderzocht of een controlerende opvoedstijl van ouders van invloed is op het ontwikkelen van internaliserende problemen bij kinderen. Dit is vaker onderzocht, maar in het huidige onderzoek wordt specifiek ingezoomd op het verschil in invloed van psychologische en gedragscontrole. Daarnaast richt onderzoek zich vaak op de invloed van controle van beide ouders op problemen bij kinderen, het verschil tussen de invloed van vaderlijke en moederlijke controle wordt zelden onderzocht. Dit lijkt echter van belang gezien uit de meta-analyse van Van der Bruggen en collega's (2008) blijkt dat ouderlijk geslacht van invloed is op internaliserende problematiek bij het kind en zij daarbij andere uitspraken doen dan Bögels en Phares (2008) over welke ouder meer controlerend is. Het is daarom interessant om in huidig onderzoek na te gaan welke ouder en controlevorm het meest van invloed zijn op de ontwikkeling van internaliserende problemen bij kinderen, zodat hier in de toekomst op ingegrepen kan worden om internaliserende problematiek bij kinderen te verminderen.

Huidig onderzoek richt zich op de vraag of zowel psychologische als gedragscontrole significante voorspellers voor internaliserende problematiek bij kinderen zijn. Op basis van bovenstaande literatuur wordt verwacht dat beide vormen van controle positief correleren met internaliserende problematiek. Daarnaast wordt naar aanleiding van Barber en Harmon (2002)

verwacht dat psychologische controle van ouders een grotere voorspeller is dan gedragscontrole. Verder wordt naar aanleiding van Van der Bruggen en collega's en Bögels en Phares nagegaan of er een verschil is in de voorspellende waarden van vaderlijke en moederlijke controle op internaliserende problematiek. Hierbij wordt het onderscheid tussen psychologische en gedragscontrole aangehouden. Daarnaast wordt nagegaan of ouderlijk geslacht een modererende factor is in de invloed van psychologische en gedragscontrole op internaliserende problematiek bij kinderen. Het volgende model wordt onderzocht:

Methode

Onderzoeksdesign

De data voor dit onderzoek zijn verkregen uit de dataset van het onderzoek, 'Opvoeden, hoe doen ouders in Nederland dat?'. Het is een dataset van een cross-sectioneel onderzoek waarbij de data van elk individu eenmaal, op hetzelfde moment zijn verzameld. Deze dataset bevat verschillende vragenlijsten die ouders hebben ingevuld over opvoedstijl, ontwikkeling, temperament en probleemgedrag van het kind.

Populatie en steekproef

De populatie bestaat uit ouders van normaal ontwikkelde jonge kinderen. De participanten zijn via kinderopvangcentra en peuterspeelzalen benaderd en bestaan uit 1140 families met 1- 6 jarige kinderen. Voor het huidige onderzoek zijn de data gebruikt van de moeders en vaders, die zowel de controle schaal van de Comprehensive Early Childhood Parenting Questionnaire ([CECPAQ], Verhoeven, Van Baar, Deković & Bodden, 2010) als de internaliserende schaal van de Child Behavior Checklist 1.5-5 jaar ([CBCL], Achenbach, 1991; Verhulst, Van der Ende & Koot, 1996) volledig hebben ingevuld. Van de 739 participanten die overbleven is een random steekproef getrokken van 300 vaders en 300 moeders met kinderen (N = 600) van 15 tot 66 maanden oud (M = 41.20, SD = 14.83). Om onafhankelijkheid te waarborgen is alleen de vader of de moeder van het kind als participant meegenomen in het onderzoek. Van de vaders blijkt 92.7% een Nederlandse nationaliteit te

hebben en 56.3% hoog opgeleid (HBO of WO) te zijn. Van de moeders heeft 95.9% een Nederlandse nationaliteit en is 56.1% hoog opgeleid. Tabel 1 geeft de beschrijvende statistieken weer van de kinderen van de participanten (leeftijd en geslacht).

Tabel 1.

Beschrijvende Statistieken Participanten

Ouder	Kindgeslacht	N	Leeftijd in maanden	
			M	SD
Moeder	Jongen	159	35.14	11.74
	Meisje	141	35.37	11.91
	Totaal	300	35.26	11.83
Vader	Jongen	138	47.50	15.10
	Meisje	162	45.17	15.25
	Totaal	300	46.34	15.18

Meetinstrumenten

CECPAQ.

Om het opvoedgedrag van ouders te achterhalen, is de Comprehensive Early Childhood Parenting Questionnaire ([CECPAQ], Verhoeven et al, 2010) gebruikt. Dit is een vragenlijst over ouderlijke opvoeding van kinderen tussen de 12 en 48 maanden oud. De vragenlijst bestaat uit vier schalen: warmte/ondersteuning, structuur, controle en stimuleren. De totale vragenlijst bestaat uit 70 items. In dit onderzoek is alleen gekeken naar de scores van twee subschalen van de controle schaal. Deze subschalen bevatten beide vijf items. De subschaal Negatieve Discipline is gebruikt om de mate van gedragscontrole van ouders in kaart te brengen. Deze subschaal bevat items als: ‘Als mijn kind ongehoorzaam is, geef ik hem een tik’ en ‘Als mijn kind zeurt/jengelt, word ik boos en verhef ik mijn stem’. De subschaal Psychologische Discipline is gebruikt om de mate van psychologische controle van ouders te meten. Deze subschaal bevat items als: ‘Als mijn kind niet aan mijn verwachtingen voldoet, zeg ik dat hij/zij zich moet schamen’ en ‘Als mijn kind iets doet wat niet mag, praat ik vaak niet met hem/haar totdat hij/zij zich beter gedraagt’. Alle items worden beantwoord op een zespunts-Likertschaal, lopend van 1=Nooit tot 6=Altijd. Voor de statistische-analyse zijn somscores, van de items van deze twee controle subschalen, van zowel vaders als moeders gebruikt. Uit de valideringsstudie van de CECPAQ blijkt dat de vragenlijst valide en

betrouwbaar is, echter is de vragenlijst niet uitputtend (Verhoeven, Dekovic, Bodden & Van Baar, 2016).

CBCL

De CBCL (Achenbach, 1991; Verhulst, Van der Ende & Koot, 1996) is gebruikt om kinderen met internaliserende problemen te kunnen signaleren. Het is een vragenlijst voor ouders over belemmeringen in de sociaal-emotionele ontwikkeling. De vragenlijst bestaat uit 60 items. Er is in het huidige onderzoek gekeken naar alle items (36) van de schaal internaliserende problemen. De items gaan over hoe het kind nu is of in de afgelopen 2 maanden is geweest. Het zijn items zoals: ‘Pijnklachten (zonder medische oorzaak)’ en ‘Vermijdt anderen aan te kijken’. Alle items worden beantwoord op een driepunts-Likertschaal, 0= helemaal niet van toepassing, 1= een beetje, soms van toepassing en 2= duidelijk, vaak van toepassing. De maximale score op internaliserende problematiek is 72, deze score zou betekenen dat het kind op alle items van internaliserende problematiek de hoogste score heeft gekregen. De kwaliteit van de CBCL is in 1999 door COTAN als goed beoordeeld. De betrouwbaarheid en validiteit zijn voldoende. De normen van deze vragenlijst zijn echter verouderd.

Data Analyse

De data voor dit onderzoek zijn geanalyseerd met behulp van de Statistical Package of Social Sciences (SPSS). De internaliserende problematiek is uitgerekend door alle items van de internaliserende schaal van de CBCL op te tellen. Deze uitkomst geeft de somscore voor internaliserende problematiek bij het kind. De gedragscontrole is berekend door de scores van de Negatieve Discipline schaal van de CECPAQ op te tellen en te delen door het aantal items van deze schaal. De psychologische controle is berekend door scores op de Psychologische Discipline schaal op te tellen en door het aantal items te delen. Verder is de betrouwbaarheid van de vragenlijsten nagegaan door Cronbach’s alpha te berekenen.

Om na te gaan of er sprake is van een positieve correlatie tussen de psychologische en gedragscontrole en internaliserende problematiek is een toetsende analyse uitgevoerd, met behulp van een bivariate Spearman’s rho (r_s) met alpha .05, om de grootte en richting van de lineaire relatie te bepalen. Aan de assumpties van onafhankelijkheid, het meetniveau van de variabelen en een monotoon verband tussen de scores van de variabelen wordt voldaan (Allen & Bennett, 2010; Gravetter & Walnau, 2013). Verder is de verklaarde variantie (R^2) berekend, om de kracht van het verband tussen de variabelen te kunnen interpreteren.

Om het verschil in de invloed van psychologische en gedragscontrole op

internaliserende problematiek te bepalen is een Multipele Regressie Analyse uitgevoerd. Hiermee is berekend wat het effect van psychologische controle op internaliserende problematiek en het effect van gedragscontrole op internaliserende problematiek is. Bovendien is het moderatie-effect van ouderlijk geslacht op het verband tussen deze controlevormen en internaliserende problematiek berekend met behulp van een moderatie analyse. Ouderlijk geslacht is een dichotome variabele met de waarden 0 voor moeder, en 1 voor vader.

Resultaten

Algemene bevindingen

De vragenlijsten die in huidig onderzoek zijn gebruikt, zijn betrouwbaar gebleken. De betrouwbaarheid van de controle schaal van de CECPAQ, bestaande uit de subschalen Negatieve Discipline en Psychologische Discipline, is zowel voor moeders als voor vaders voldoende (α moeder = .75; α vaders = .77). De betrouwbaarheid van de schaal internaliserende problemen van de CBCL is voor moeders en vaders goed (α moeder = .82; α vaders = .84).

Tabel 2.

Gemiddelden en Standaard Deviaties voor Internaliserende Problematiek, Psychologische en Gedragscontrole

	Moeder ($n = 300$)		Vader ($n = 300$)	
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Gedragscontrole	11.49	2.64	12.41	2.88
Psychologische controle	8.66	2.69	9.43	3.02
Internaliserende problematiek	6.61	6.21	5.85	4.62

In Tabel 2 staan gemiddelden en standaard deviaties weergegeven voor de scores van ouders op internaliserende problematiek, psychologische en gedragscontrole. Deelnemende ouders lijken relatief gezien vaker gedragscontrole uit te oefenen dan psychologische controle. Er blijkt dat zowel gedragscontrole [$t(599) = -4.05, p <.01$] als psychologische controle [$t(598) = -3.31, p <.01$] van vaders significant hoger is dan de controle van moeders. Er is geen significant verschil zichtbaar tussen de internaliserende problematiek die vaders en moeders scoren [$t(599) = -1.70, p =.09$].

Correlatie tussen ouderlijke controle en internaliserend probleemgedrag

Met behulp van een bivariate Spearman correlatie is nagegaan of er sprake is van een positieve correlatie tussen gedragscontrole en internaliserende problematiek en tussen psychologische controle en internaliserende problematiek. In Tabel 3 staan de resultaten van de analyse weergegeven.

Uit de analyse blijkt dat ouderlijke controle positief correleert met internaliserende problematiek bij kinderen (zie Tabel 2). De correlatie tussen internaliserende problematiek die moeders bij hun kinderen scoren en de psychologische controle die zij uitoefenen is significant, maar zwak ($r_s = .15, p < .05$). De verklaarde variantie voor internaliserende problematiek bij psychologische controle is $R^2 = .02$. Dit betekent dat 2.0% van de variantie wordt verklaard door de variantie in moederlijke controle (Field, 2013). De correlatie tussen gedragscontrole van moeders en internaliserende problematiek is niet significant en zwak ($r_s = .10, p = .09$). De verklaarde variantie is 1.0% ($R^2 = .01$). Bij vaders zijn de correlaties iets sterker, maar nog steeds zwak. De correlatie met psychologische controle is significant ($r_s = .24, p < .01$), hier geldt $R^2 = .06$ (6.0%). De correlatie met gedragscontrole is ook significant ($r_s = .18, p < .01$), de verklaarde variantie is 3% ($R^2 = .03$). De varianties van zowel moeders als vaders duiden beide op een zeer zwak verband tussen beide vormen van controle en internaliserende problematiek.

Tabel 3.

Correlaties Ouderlijke Controle en Internaliserende Problematiek voor Moeders (boven de diagonaal) en Vaders (onder de diagonaal).

		Psychologische Controle	Gedragscontrole	Internaliserende problematiek
Spearman's rho	Psychologische Controle	--	.47**	.15*
	Gedragscontrole	.38**	--	.10
	Internaliserende problematiek	.24**	.18**	--

** . $p < .01$

* . $p < .05$

Verskil in de invloed van gedragscontrole en psychologische controle op internaliserende problematiek bij kinderen.

De multiple regressieanalyse is gebruikt om na te gaan of psychologische en

gedragscontrole significante voorspellers zijn voor internaliserende problematiek. Aangezien er niet wordt voldaan aan de assumptie van normaliteit (Field, 2013) is de analyse gebaseerd op 1000 bootstrap steekproeven, zodat er een zo nauwkeurig mogelijke schatting gemaakt kan worden.

Uit de regressieanalyse blijkt dat psychologische controle en gedragscontrole van ouders samen 4.6% van de variabiliteit in internaliserende problematiek bij kinderen verklaren, $F(5, 594) = 14.50, p < .01, R^2 = .046$ (adjusted $R^2 = .043$). Zoals verwacht blijkt dat psychologische controle ($\beta = .14, t = 3.06, p < .01$) en gedragscontrole ($\beta = .12, t = 2.64, p < .05$) van ouders significante voorspellers zijn voor internaliserende problematiek bij kinderen. De positieve bèta's suggereren dat een hogere mate van zowel psychologische als gedragscontrole geassocieerd wordt met relatief meer internaliserende problematiek. Hiernaast blijkt dat psychologische controle een iets grotere voorspeller is dan gedragscontrole. In Tabel 4 staan de ongestandaardiseerde (B) en gestandaardiseerde (β) regressie coëfficiënten, en squared semi-partial correlaties (sr^2) voor psychologische controle en gedragscontrole van moeders en vaders weergegeven.

Bij moeders blijkt dat de twee vormen van controle 2.4% van de variabiliteit in internaliserende problematiek verklaren $F(2, 297) = 3.67, p < .05, R^2 = .024$ (adjusted $R^2 = .018$). De resultaten in Tabel 4 laten zien dat er geen significante associaties zijn tussen psychologische controle van moeders en internaliserende problematiek ($\beta = .11, t = 1.61, p = .16$) en gedragscontrole en internaliserende problematiek ($\beta = .07, t = 1.06, p = .32$). Het blijkt dat psychologische controle en gedragscontrole van moeders beide geen significante voorspeller zijn van internaliserende problematiek bij kinderen.

Bij vaders blijkt dat de twee vormen van controle 6.1% van de variabiliteit in internaliserende problematiek verklaren $F(2, 294) = 9.59, p < .01, R^2 = .06$ (adjusted $R^2 = .05$). Er blijkt uit de analyse dat er significante associaties zijn tussen psychologische controle en internaliserende problematiek ($\beta = .16, t = 2.56, p < .01$) en gedragscontrole en internaliserende problematiek ($\beta = .14, t = 2.39, p < .05$). Het blijkt dat zowel psychologische controle als gedragscontrole van vaders significante voorspellers zijn van internaliserende problematiek bij kinderen. Zoals verondersteld zijn de voorspellende relaties, tussen psychologische of gedragscontrole en internaliserende problematiek, voor vaders en moeders verschillend.

Om de effectgrootte te bepalen van de variaties is Cohen's f^2 berekend. De waarde voor de internaliserende problematiek was $f^2 = .05$, wat betekent dat er sprake is van een klein effect (Allen & Bennett, 2012). Voor moeders geldt dat Cohen's $f^2 = .02$ en voor vaders geldt

dat Cohen's $f^2 = .06$. Beide resultaten worden gezien als een klein effect (Allen & Bennett, 2012).

Tabel 4.

Ongestandaardiseerde (B) en Gestandaardiseerde (β) Regressie Coëfficiënten, en Squared Semi-Partial Correlaties (sr^2) voor Psychologische Controle en Gedragscontrole in een Regressie Model dat Internaliserende Problematiek bij kinderen voorspelt.

	Variabele	B [BCa 95%]	B	sr^2
Moeder	Constante	2.85 [.04, 5.66]		
	Psychologische Controle	.18 [-.08, .44]	.11	.01
	Gedragscontrole	.12 [-.13, .39]	.07	.00
Vader	Constante	-.23 [-1.88, 1.42]		
	Psychologische Controle	.32 [.09, .56] **	.16	.02
	Gedragscontrole	.31 [.00, .61] *	.14	.02
Totaal	Constante	1.15 [-.83, 3.13]		
	Psychologische Controle	.26 [.09, .43] **	.14	.02
	Gedragscontrole	.23 [.04, .43] *	.12	.01

BCa = Bias corrected and accelerated confidence interval

* $p < .05$. ** $p < .01$

Om te bepalen of ouderlijk geslacht een modererend effect heeft, is er naast de multipele regressie een moderatie analyse gedaan voor ouderlijk geslacht. Er zijn interactievariabelen aangemaakt door psychologische controle en gedragscontrole te vermenigvuldigen met ouderlijk geslacht. De interactievariabelen zijn aan de multipele regressieanalyse toegevoegd (Tabel 5). Uit de analyse blijkt dat de combinatie van de variabelen ouderlijk geslacht, psychologische controle en gedragscontrole gezamenlijk significant zijn en 5.2% van de variantie in internaliserend probleemgedrag bij kinderen verklaren, $F(5, 594) = 6.55, p < .001, R^2 = .052$ (adjusted $R^2 = .044$). Gekeken naar de interactievariabelen, Psychologische controle x Ouderlijk geslacht en Gedragscontrole x Ouderlijk geslacht, blijkt dat het verschil in slope van psychologische controle van vaders en moeders klein is en niet significant ($\beta = .13, t = .77, p = .44$). Dit suggereert dat het verband van psychologische controle met internaliserende problematiek tussen vaders en moeders niet veel van elkaar verschilt. Voor gedragscontrole ($\beta = .22, t = 1.05, p = .35$) geldt hetzelfde. Het verschil in slope van vaders en moeders is hier numeriek iets groter, maar het verschil in het verband met internaliserende problematiek is niet significant.

Tabel 5.

Verband tussen Psychologische Controle, Gedragscontrole en Internaliserende Problematiek met Ouderlijk geslacht als Moderator.

Variabele	Internaliserende problematiek			
	B [BCa 95%]	SE B	β	t
(Constante)	2.85 [.61, 4.97]*	1.13	--	1.99
Psychologische controle	.18 [-.10, .45]	.13	.10	1.38
Gedragscontrole	.12 [-.09, .34]	.12	.06	.90
Ouderlijk geslacht	-3.08 [-7.97, 1.76]	2.42	-.28	-1.50
Psychologische Controle x Ouderlijk geslacht	.13 [-.20, .46]	.17	.13	.77
Gedragscontrole x Ouderlijk geslacht	.19 [-.21, .57]	.19	.22	1.05

BCa = Bias corrected and accelerated confidence interval

* $p < .05$. ** $p < .01$

Discussie

Het doel van deze studie was het verkrijgen van meer inzicht in de relatie tussen het toepassen van psychologische of gedragscontrole door ouders en internaliserend probleemgedrag van kinderen. Tevens was het doel om te kijken of deze relaties verschillen voor vaders en moeders. Er is gebleken dat zowel psychologische als gedragscontrole van ouders significante voorspellers zijn van internaliserende problematiek bij kinderen. Hogere scores op de vormen van controle worden geassocieerd met hogere scores op internaliserende problematiek bij kinderen. Verder blijkt dat zowel psychologische als gedragscontrole van vaders een sterkere voorspeller van internaliserende problematiek is dan controle van moeders. Uit de analyses blijkt echter dat ouderlijk geslacht geen modererend effect heeft op de invloed van de controlevormen op internaliserende problematiek bij het kind.

Allereerst is nagegaan of zowel psychologische als gedragscontrole positief correleren met internaliserende problematiek. Zoals verwacht, naar aanleiding van de bevindingen van Chorpita en Barlow (1998) dat er een verband bestaat tussen hoge ouderlijke controle en de ontwikkeling van internaliserende problemen bij kinderen, blijkt dat psychologische en gedragscontrole positief correleren met internaliserende problematiek. Dit suggereert dat hoe meer controle ouders uitoefenen, hoe hoger de internaliserende problematiek bij het kind is.

De onderzoekshypothese die stelde dat gedragscontrole en psychologische controle

van ouders significante voorspellers voor internaliserende problematiek bij kinderen zijn, kan met de resultaten van het huidige onderzoek worden bevestigd. Dit komt overeen met de verwachting naar aanleiding van het onderzoek van Garber en Flynn (2001) waaruit blijkt dat ouderlijke controle wordt geïdentificeerd als een causaal proces bij de ontwikkeling van internaliserende problemen bij kinderen. Er zit echter niet veel verschil tussen de invloed van de twee controlevormen. Naar aanleiding van het onderzoek van Barber en Harmon (2002) werd echter verwacht dat psychologische controle een grotere invloed zou hebben, omdat zij suggereren dat voornamelijk psychologische controle van invloed is op internaliserende problematiek. Een verklaring hiervoor zou kunnen liggen in het feit dat de participanten gemiddeld meer gedragscontrole blijken uit te oefenen naar hun kinderen dan psychologische controle.

Als er onderscheid wordt gemaakt tussen vaders en moeders blijkt dat alleen psychologische en gedragscontrole uitgeoefend door vaders significante voorspellers zijn van internaliserende problematiek bij kinderen. Deze bevinding is opmerkelijk aangezien in het literatuuronderzoek is gevonden dat als vaders grenzen stellen, dus meer controle uitoefenen, kinderen minder risico zouden hebben op internaliserende symptomen (Bögels & Phares, 2008). Hierdoor zou je verwachten dat controle van vaders geen significante voorspeller is voor internaliserende problematiek bij kinderen. De hypothese die stelde dat er een verschil is in de voorspellende relaties tussen psychologische of gedragscontrole, van vaders en moeders, en internaliserende problematiek, kan op basis van huidig onderzoek worden aangenomen. Uit huidig onderzoek blijkt dat de controle van de deelnemende vaders significant hoger is dan die van moeders, dit zou een verklaring kunnen geven voor bovenstaande bevinding. Verder onderzoek met een meer gelijke verdeling wat betreft controle van vaders en moeders zou gedaan moeten worden om na te gaan of de verschillen zichtbaar blijven.

Aangezien er alleen significante waarden zijn gevonden voor controle van vaders, als voorspellende factor voor internaliserende problematiek, lijkt het alsof geslacht een modererende factor is. Echter worden er met de moderatie analyse in het huidige onderzoek, met de interactievariabelen van psychologische en gedragscontrole met ouderlijk geslacht, geen significante waarden gevonden. Dit suggereert dat het verband van vaders, tussen de controlevormen en internaliserende problematiek, bijna parallel loopt aan dat van moeders. Dit veronderstelt dat moeders altijd meer internaliserende problematiek bij hun kind ervaren dan vaders, ongeacht de mate van psychologische of gedragscontrole. Omdat er in de moderatieanalyse geen significante verschillen zijn gevonden, kan niet bevestigd worden dat ouderlijk geslacht een modererende factor is voor het voorspellen van internaliserende

problematiek. De verklaring hiervoor lijkt niet te liggen in een gebrek aan power, gezien de grootte van de steekproef. Om deze bevindingen goed te kunnen onderbouwen is gericht onderzoek nodig naar de relatie tussen ouderlijk geslacht en het signaleren of ervaren van internaliserende problematiek bij kinderen, zodat hier een betrouwbare en valide uitspraak over gedaan kan worden.

Verschillende factoren kunnen van invloed zijn geweest op de resultaten in dit onderzoek. Ten eerste blijkt dat de deelnemende ouders gemiddeld weinig internaliserende problematiek ervaren bij hun kind, wat ervoor gezorgd kan hebben dat er minder sterke relaties zijn gevonden tussen de variabelen. Daarnaast blijkt dat de deelnemende ouders gemiddeld gezien geen hoge mate van controle uitoefenen. De steekproef bestond veelal uit hoogopgeleide ouders van Nederlandse afkomst, hetgeen niet representatief is voor de gehele populatie. Dit zou een verklaring kunnen geven voor de lagere mate van controle die ze uitoefenen. Er blijkt namelijk uit onderzoek dat etnische minderheden vaker ouderlijke controle hanteren ten opzichte van het kind (Kagitcibasi, 2005). Hier moet rekening mee worden gehouden bij de interpretatie en generalisatie van de resultaten. Toekomstig onderzoek zou bij een meer heterogene steekproef, wat betreft nationaliteit en opleidingsniveau, uitgevoerd moeten worden.

Ten tweede is voor dit onderzoek gebruik gemaakt van de CBCL. De normen van de CBCL zijn door COTAN als onvoldoende beoordeeld, omdat deze zijn verouderd. De beoordeling van de internaliserende problematiek kan hierdoor niet volledig zijn, waardoor er misschien geen reëel beeld is geschetst. Verder is gebruik gemaakt van de CECPAQ. Uit valideringsonderzoek blijkt dat deze vragenlijst niet uitputtend is (Verhoeven et al., 2016). Wat betekent dat niet elke mogelijke waarde van ouderlijke controle in een schaal ingedeeld kan worden. Hierdoor kan het zijn dat de gebruikte schalen in het huidige onderzoek geen goede weerspiegeling geven van psychologische of gedragscontrole.

Ondanks bovenstaande beperkingen heeft het huidige onderzoek kunnen bijdragen aan meer inzicht in het verband tussen ouderlijke controle en internaliserende problematiek bij kinderen. Door de significante bevindingen is richting gegeven aan waar toekomstig onderzoek zich op kan richten. Naast de beperkingen van de onderzoeksinstrumenten zijn deze wel gevalideerd, waardoor de betrouwbaarheid toch hoog is. Hiernaast is er sprake van een groot aantal respondenten, wat de externe validiteit en betrouwbaarheid bevordert.

Een aanbeveling voor vervolgonderzoek is het uitvoeren van een experiment met een groep ouders die psychologische controle uitoefent, een groep ouders die gedragscontrole uitoefent en een controlegroep. Op deze manier kan er een onderscheid tussen de vormen van

controle worden gemaakt en achterhaald worden welke groep ouders overwegend meer internaliserende problematiek bij hun kind ervaren. Een longitudinaal onderzoek zou het meest ideaal zijn, omdat de ontwikkeling van het kind binnen een bepaalde opvoedstijl van ouders dan gevolgd kan worden en er een duidelijk beeld wordt gevormd over de omstandigheden die samen van invloed zijn op internaliserende problemen.

Implicaties voor de praktijk

De bevindingen van huidig onderzoek kunnen bijdragen aan kennis in het wetenschappelijk veld met betrekking tot het verklaren van internaliserende problematiek bij kinderen. Uit huidig onderzoek blijkt dat psychologische en gedragscontrole van invloed zijn, maar de specifieke aspecten uit een controlerende opvoeding van ouders, die voornamelijk invloed hebben op de internaliserende problemen en hoe deze zich ontwikkelen, zijn nog niet bekend. Het is in toekomstig onderzoek belangrijk om dit te ontleden, om erachter te komen welke aspecten aangepakt moeten worden om de mate van internaliserende problematiek bij kinderen te reduceren.

Referenties

- Achenbach, T. M. (1991). *Manual for the Youth Self-Report and 1991 Profile*. Burlington: University of Vermont, Department of Psychiatry.
- Allen, P., & Bennet, K. (2010). *PASW Statistics by SPSS: A practical guide, version 18.0*. Melbourne: Cengage Learning Australia.
- Barber, B. K. (1996). Parental psychological control: Revisiting a neglected construct. *Child Development, 67*, 3296 – 3319. doi:10.2307/1131780
- Barber, B. K., & Harmon, E. L. (2002). Violating the self: Parental psychological control of children and adolescents. In B. K. Barber (Ed.), *Intrusive parenting. How psychological control affects children and adolescents* (pp. 15 – 52). Washington, DC: American Psychological Association.
- Baumrind, D. (1971). Current patterns of parental authority. *Developmental psychology, 4*, 101–103. doi:10.1037/h0030373
- Baumrind, D. (2005). Patterns of parental authority and adolescent autonomy. *New directions for child and adolescent development, 2005(108)*, 61-69. doi:10.1002/cd.128
- Bayer, J. K., Sanson, A. V., & Hemphill, S. A. (2006). Parent influences on early childhood internalizing difficulties. *Journal of Applied Developmental Psychology, 27(6)*, 542-559. doi:10.1016/j.appdev.2006.08.002
- Biederman, J., Hirshfeld-Becker, D. R., Rosenbaum, J. F., Herot, C., Friedman, D., Snidman, N., et al. (2001). Further evidence of association between behavioral inhibition and social anxiety in children. *The American Journal of Psychiatry, 158*, 1673–1679. doi:10.1176/appi.ajp.158.10.1673.
- Bögels, S., & Phares, V. (2008). Fathers' role in the etiology, prevention and treatment of child anxiety: A review and new model. *Clinical psychology review, 28(4)*, 539-558. doi:10.1016/j.cpr.2007.07.011

- Bruggen, C. O. van der, Stams, G. J. J., & Bögels, S. M. (2008). Research Review: The relation between child and parent anxiety and parental control: a meta-analytic review. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 49(12), 1257-1269. doi:10.1111/j.1469-7610.2008.01898.x
- Buist, K. L., Deković, M., Meeus, W., & van Aken, M. A. (2004). The reciprocal relationship between early adolescent attachment and internalizing and externalizing problem behaviour. *Journal of adolescence*, 27(3), 251-266. doi:10.1016/j.adolescence.2003.11.012
- Chorpita, B. F., & Barlow, D. H. (1998). The development of anxiety: the role of control in the early environment. *Psychological bulletin*, 124, 3-21. doi:10.1037/0033-2909.124.1.3
- Connell, A.M., & Goodman, S.H. (2002). The association between psychopathology in fathers versus mothers and children's internalizing and externalizing behaviour problems: A meta- analysis. *Psychological Bulletin*, 128, 746–773. doi:10.1037/0033-2909.128.5.746
- Darling, N., & Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: An integrative model. *Psychological bulletin*, 113(3), 487-496. doi:10.1037/0033-2909.113.3.487
- Field, A. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics*. London: SAGE Publications Ltd.
- Galambos, N. L., Barker, E. T., & Almeida, D. M. (2003). Parents do matter: Trajectories of change in externalizing and internalizing problems in early adolescence. *Child Development*, 74, 578 – 594. doi:10.1111/1467-8624.7402017
- Garber, J., & Flynn, C. (2001b). Vulnerability to depression in childhood and adolescence. In R. E. Ingram & J. M. Price (Eds.), *Vulnerability to psychopathology: Risk across the lifespan* (pp. 175–225). New York, NY: The Guilford Press.

- Gravetter, F. J., & Wallnau, L. B. (2013). *Statistics for the behavioral sciences (9th ed.)* US: Wadsworth, Cengage Learning
- Jago, R., Davison, K. K., Thompson, J. L., Page, A. S., Brockman, R., & Fox, K. R. (2011). Parental sedentary restriction, maternal parenting style, and television viewing among 10-to 11-year-olds. *Pediatrics*, *128*(3), 572-578. doi:10.1016/j.yjped.2010.11.001
- Kagitcibasi, C. (2005). Autonomy and relatedness in cultural context implications for self and family. *Journal of cross-cultural psychology*, *36*(4), 403-422.
doi:10.1177/0022022105275959
- McCarty, C. A., Zimmerman, F. J., Diguseppe, D. L., & Christakis, D. A. (2005). Parental emotional support and subsequent internalizing and externalizing problems among children. *Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics*, *26*(4), 267-275.
doi:10.1097/00004703-200508000-00002
- McLeod, B. D., Weisz, J. R., & Wood, J. J. (2007). Examining the association between parenting and childhood depression: A meta-analysis. *Clinical psychology review*, *27*(8), 986-1003. doi:10.1016/j.cpr.2007.03.001
- Mesman, J., & Koot, H. M. (2002). De ontwikkeling van internaliserende en externaliserende problemen van peutertijd tot preadolescentie. *Kind & Adolescent*, *23*, 14-25.
doi:10.1007/BF03060828
- Postma, S. (2008). *JGZ-richtlijn. Vroegsignalering van psychosociale problemen*. Bilthoven: RIVM
- Siqueland, L., Kendall, P. C., & Steinberg, L. (1996). Anxiety in children: Perceived family environments and observed family interaction. *Journal of Clinical Child Psychology*, *25*, 225 – 237. doi:10.1207/s15374424jccp2502_12
- Steinberg, L., Elmen, J. D., & Mounts, N. S. (1989). Authoritative parenting, psychosocial maturity, and academic success among adolescents. *Child development*, *60*(6), 1424-

1436. doi:10.2307/1130932

Verhoeven, M., Baar, A., van, Dekovic, M., & Bodden, D. (2010). The development of a Comprehensive Early Childhood Parenting Questionnaire (CECPAQ).

Ongepubliceerd manuscript. Afdeling: Sociale Wetenschappen, Universiteit Utrecht.

Verkregen van: http://uu.blackboard.com/webapps/portal/frameset.jsp?tab_id=_2_1&url=%2fwbapps%2fblackboard%2fexecute%2flauncher%3ftype%3dCourse%26id%3d_3412_1%26url%3d

Verhoeven, M., Deković, M., Bodden, D., & van Baar, A. L. (2016). Development and initial validation of the comprehensive early childhood parenting questionnaire (CECPAQ) for parents of 1–4 year-olds. *European Journal of Developmental Psychology*, 1-15. doi:10.1080/17405629.2016.1182017

Verhulst, F.C., Ende, J. van der, & Koot, H.M. (1996). *Handleiding voor de CBCL/4-18*. Rotterdam: Sophia Kinderziekenhuis, Erasmus MC.

Wicks-Nelson, R. & Israel, A. C., 2014. *Abnormal child and adolescent psychology (8th ed.)* England, Harlow: Pearson Education Limited

Wissink, I. B., Dekovic, M., & Meijer, A. M. (2006). Parenting behavior, quality of the parent-adolescent relationship, and adolescent functioning in four ethnic groups. *The Journal of Early Adolescence*, 26(2), 133-159. doi:10.1177/0272431605285718

Wood, J. J., McLeod, B. D., Sigman, M., Hwang, W. C., & Chu, B. C. (2003). Parenting and childhood anxiety: Theory, empirical findings, and future directions. *Journal of child psychology and psychiatry*, 44, 134-151. doi:10.1111/1469-7610.00106